

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

16 юли 2015 година*

„Преюдициално запитване — Директива 2004/38/ЕО — Член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) — Право на пребиваване на членове на семейството на гражданин на Съюза — Брак между гражданин на Съюза и гражданин на трета страна — Запазване на правото на пребиваване на гражданина на трета страна след отпътуване на гражданина на Съюза от приемащата държава членка и последващ развод — Член 7, параграф 1, буква б) — Достатъчно средства — Вземане предвид на средствата на съпруга, който е гражданин на трета страна — Право на гражданите на трети страни да работят в приемащата държава членка, за да допринесат за получаването на достатъчно средства“

По дело C-218/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от High Court (Ирландия) с акт от 25 февруари 2014 г., постъпил в Съда на 5 май 2014 г., в рамките на производство по дело

Kuldip Singh,

Denzel Njume,

Khaled Aly

срещу

Minister for Justice and Equality,

в присъствието на:

Immigrant Council of Ireland,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: V. Skouris, председател, K. Lenaerts, заместник-председател, A. Tizzano, R. Silva de Laruerta (докладчик), A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, председатели на състави, Ал. Арабаджиев, M. Safjan, M. Berger, A. Prechal и E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: M. Aleksejev, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 март 2015 г.,

* Език на производството: английски.

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Singh, от С. O'Dwyer и R. Haughton, Senior Counsels, P. Brazil, Barrister-at-Law, както и от J. Boyle и M. Griffin, solicitors,
- за г-н Njume, от M. Lynn и R. Haughton, Senior Counsels, както и от P. Brazil и C. Stanley, Barristers-at-Law,
- за г-н Aly, от M. Lynn, Senior Counsel, A. McMahon, Barrister-at-Law, както и от E. Lyons, solicitor,
- за Immigrant Council of Ireland, от P. Dillon Malone, Senior Counsel, A. Lowry, Barrister-at-Law, както и от H. Becker, solicitor,
- за Ирландия, от E. Creedon и G. Samuel, в качеството на представители, подпомогани от D. Conlan Smyth, Senior Counsel, както и от F. O'Sullivan, Barrister-at-Law,
- за датското правителство, от С. Thorning и M. Wolff, в качеството на представители,
- за гръцкото правителство, от Т. Papadopoulou, в качеството на представител,
- за испанското правителство, от L. Banciella Rodríguez-Miñón, в качеството на представител,
- за полското правителство, от В. Majczyna, в качеството на представител,
- за правителството на Обединеното кралство, от V. Кауе, в качеството на представител, подпомогана от В. Lask и G. Facenna, Barristers-at-Law
- за Европейската комисия, от М. Wilderspin и J. Tomkin, както и от С. Tufvesson, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 май 2015 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 7, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56).
- 2 Запитването е отправено в рамките на три спора между, от една страна, съответно г-н Singh, г-н Njume и г-н Aly, и от друга страна, Minister for Justice and Equality (наричан по-нататък „Minister“) по повод на отхвърлянето на молбите на тези лица да запазят след разводите си правото на пребиваване в Ирландия.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съгласно съображение 15 от Директива 2004/38:

„Членовете на семейството следва да бъдат защитени от правна гледна точка в случай на смърт на гражданина на Съюза, развод, анулиране на брак или прекратяване на регистрирано съжителство. Като се отчитат надлежно семейният живот и човешкото достойнство и с цел да се предотвратят злоупотреби при определени условия, трябва да се вземат мерки, за да се гарантира, че при такива обстоятелства членовете на семейството, които вече пребивават на територията на приемащата държава членка, запазват правото си на пребиваване изключително на лична основа“.

- 4 Член 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива:

1) „Гражданин на Съюза“ означава лице, което има гражданство на държава членка;

2) „Член на семейство“ означава:

а) съпруга/съпругата;

[...]

3) „Приемаща държава членка“ означава държавата членка, в която гражданинът на Съюза се движи, за да упражни своето право на свободно движение и пребиваване“.

- 5 Параграф 1 от член 3 от тази директива, озаглавен „Бенефициенти“, гласи:

„Настоящата директива се прилага за всички граждани на Съюза, които [отиват] или пребивават в държава членка, различна от тази, на която са граждани, и за членовете на техните семейства (така, както са определени в член 2, точка 2, които ги придружават или се присъединяват към тях“.

- 6 Параграфи 1 и 2 от член 7 от същата директива, озаглавен „Право на пребиваване за повече от три месеца“, гласят:

„1. Всички граждани на Съюза имат право да пребивават на територията на друга държава членка за срок, по-дълъг от три месеца, ако те:

а) са работници или самостоятелно заети лица в приемащата държава членка; или

б) притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване и притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка; или

в) — са записани в частно или държавно учебно заведение, акредитирано или финансирано от приемащата държава членка въз основа на нейното законодателство или административна практика, с основната цел да преминат курс на обучение, включително професионално обучение, и

— притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка и убедят съответните национални власти, посредством декларация или други равностойни средства, избрани от тях, че притежават достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване; или

г) са членове на семейството, придружаващи или присъединяващи се към гражданин на Съюза, който отговаря на условията, посочени в букви а), б) или в).

2. Правото на пребиваване, предвидено в параграф 1, обхваща и членове на семейството, които не са граждани на държава членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза в приемащата държава членка, при условие че този гражданин на Съюза отговаря на условията, посочени в параграф 1, букви а), б) или в)“.

7 Член 12 от Директива 2004/38, озаглавен „Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на смърт или отпътуване на гражданина на Съюза“, гласи:

„1. Без да се засяга втора алинея, смъртта или отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава членка не засяга правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които са граждани на държава членка.

Преди да придобият правото на постоянно пребиваване, въпросните лица трябва да отговорят на условията, постановени в член 7, параграф 1, букви а), б), в) или г).

2. Без да се засяга втора алинея, смъртта на гражданина на Съюза не води до загуба на правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които не са граждани на държава членка и които са пребивавали в приемащата държава членка като членове на семейството в продължение на най-малко една година преди смъртта на гражданина на Съюза.

Преди придобиването на право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица се определя от изискването те да могат да покажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, за да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка по време на пребиваването си, и че притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка, или че са членове на вече създадено в приемащата държава членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа.

3. Отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава членка или неговата/нейната смърт не води до загуба на правото на пребиваване на неговите/нейните деца или на родителя, който на практика има настойничество/попечителство над децата, независимо от националността, ако децата пребивават в приемащата държава членка и са записани в учебно заведение, с цел да учат в него, до приключването на тяхното обучение“.

- 8 Параграф 2 от член 13 от Директива 2004/38, озаглавен „Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на развод, анулиране на брака или прекратяване на регистрирано съжителство“, гласи:

„Без да се засяга втора алинея, разводът, анулирането на брака или прекратяването на регистрираното съжителство така, както то е определено в член 2, точка 2, буква б), не водят до загуба на правото на пребиваване на членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, когато:

- а) преди започването на процедурите по развода или анулирането на брака или по прекратяването на регистрираното съжителство, посочено в член 2, точка 2, буква б), бракът или регистрираното съжителство е продължил/о най-малко три години, включително една година в приемащата държава членка; [...]

[...]

Преди да се придобие право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица продължава да зависи от изискването те да могат да докажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на своето семейство, така че да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето на пребиваването си, и че имат пълна здравна осигуровка в приемащата държава членка или че са членове на вече създадено в приемащата държава членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа“.

- 9 Параграф 2 от член 14 от посочената директива, озаглавен „Запазване на правото на пребиваване“, гласи:

„Гражданите на Съюза и членовете на техните семейства притежават правото на пребиваване, предвидено в членове 7, 12 и 13, дотогава, докато отговарят на условията, посочени в тези членове.

[...]“.

Ирландското право

- 10 Директива 2004/38 е транспонирана в ирландското право с Правилника за Европейските общности (свободно движение на лица) от 2006 г. (European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006, SI 2006, № 656, наричан по-нататък „Правилникът от 2006 г.“).

Споровете по главните производства и преюдициалните въпроси

Спорът по първото главно производство

- 11 Г-н Singh е индийски гражданин, който влиза в Ирландия със студентска виза на 6 февруари 2002 г. и впоследствие пребивава законно в тази държава членка.

- 12 На 11 ноември 2005 г. г-н Singh сключва брак с латвийска гражданка, която работи и пребивава законно в Ирландия. От този брак на 3 декември 2007 г. се ражда дете, което също е латвийски гражданин.
- 13 След постановяване на решение Metock и др. (C-127/08, EU:C:2008:449) на г-н Singh, в качеството му на съпруг на гражданка на Съюза, пребиваваща в Ирландия и упражняваща там правата, предвидени в ДФЕС, е издадено в съответствие с разпоредбите на Директива 2004/38 разрешение за пребиваване в тази държава членка за период от пет години.
- 14 Съпругата на г-н Singh работи на различни места без прекъсване от 2004 г. до юни 2009 г.
- 15 През 2009 г., по силата на договор за франчайзинг от 29 май 2009 г., сключен първоначално за срок от 10 години, г-н Singh отваря и разработва заедно със съдружник пицария в Ирландия. След това г-н Singh издържа семейството си, а съпругата му престава да работи, за да се грижи за сина им.
- 16 Поради неразбирателства между г-н Singh и съпругата му последната напуска Ирландия през февруари 2010 г. и през септември 2010 г. започва дело за развод в Латвия. Разводът е постановен с действие от 12 май 2011 г.
- 17 След развода, на 14 декември 2011 г. г-н Singh иска от Minister да запази разрешението си за пребиваване, както и да му бъде издадено разрешение за постоянно пребиваване в съответствие с Директива 2004/38 и националните актове за транспонирането ѝ, тъй като е бил женен за гражданка на Съюза, баща е на гражданин на Съюза и отговаря на законоустановените изисквания бракът му да е продължил поне три години, включително една в Ирландия. По това време г-н Singh работи ту като самостоятелно заето лице, ту по трудови правоотношения.
- 18 С решение от 30 април 2012 г. Minister отхвърля тези искания, като изтъква по-специално следните съображения:

„[...] доколкото [бившата Ви съпруга] е напуснала територията на [Ирландия] през 2010 г., тя вече не може да се счита за упражняваща в тази държава членка правата си, произтичащи от Договорите за Европейския съюз, в съответствие с член 6, параграф 2, буква в) от Правилника [от 2006 г.], и няма право на пребиваване в тази държава членка по смисъла на член 6 [от този правилник]. Поради това Вие [...] не бихте могли да имате право на пребиваване, производно на правото на пребиваване на [Вашата бивша съпруга] на основание на разпоредбите на посочения член 6, параграф 2, буква в) от Правилника от 2006 г.“.
- 19 Г-н Singh обжалва това решение, като поддържа, че има право на пребиваване в Ирландия на лично основание в съответствие с член 10 от Правилника от 2006 г., с който е транспониран член 13 от Директива 2004/38.
- 20 С писмо от 12 ноември 2012 г. службата по жалбите на Minister уведомява г-н Singh, че искането му е отхвърлено.
- 21 Предвид обаче особеното положение на г-н Singh, със същото писмо му е предоставено подновимо разрешение за пребиваване, което по изключение му дава право да остане една година в Ирландия и му позволява да пребивава и да работи, без да му е нужно разрешение за работа. Така г-н Singh има възможност да упражнява търговска дейност в тази държава членка в съответствие с националното право.

Спорът по второто главно производство

- 22 Г-н Njume, който твърди, че е камерунски гражданин, подава на 6 януари 2004 г. молба за убежище в Германия.
- 23 Г-н Njume твърди, че през 2005 г. е срещнал германска гражданка, с която е имал връзка и след това е живял в Еслое (Германия) в продължение на около 18 месеца.
- 24 Г-н Njume влиза незаконно в Ирландия и на 4 септември 2006 г. подава там молба за убежище. На 4 януари 2007 г. г-н Njume сключва брак със своята партньорка в службата за гражданско състояние в Корк (Ирландия).
- 25 След постановяване на решение Metock и др. (C-127/08, EU:C:2008:449) на г-н Njume, в качеството му на съпруг на гражданка на Съюза, пребиваваща в Ирландия и упражняваща там правата, предвидени в ДФЕС, с решение от 3 декември 2008 г. е издадено в съответствие с разпоредбите на Директива 2004/38 разрешение за пребиваване в тази държава членка за период от три години. Едновременно с това разрешение за пребиваване, което е със задна дата от 11 октомври 2007 г., е издадена и карта за пребиваване.
- 26 Г-н Njume, който впоследствие намира работа, поддържа, че е живял заедно със съпругата си в Ирландия през целия период от края на 2006 г. до февруари 2011 г., като се изключат три пътувания до Обединеното кралство, всяко за по десет дена с цел съпругата му да търси работа там. Г-н Njume твърди, че между 2008 г. и 2011 г. е издържал съпругата си със собствените си доходи.
- 27 С писмо от 25 февруари 2011 г. Minister е уведомен, че съпругата на г-н Njume е напуснала Ирландия в началото на 2011 г. и се е прибрала в Германия. С писмо от 25 март 2011 г. г-н Njume изтъква, че по силата на член 9 от Правилника от 2006 г., с който се транспонира член 12 от Директива 2004/38, при отпътуване на гражданката на Съюза от Ирландия правото му на пребиваване в тази държава членка се запазва.
- 28 На 14 юни 2011 г. съпругата на г-н Njume подава молба за развод в Обединеното кралство.
- 29 С писмо от 12 юли 2011 г. Minister уведомява г-н Njume, че в неговия случай не се прилага член 9 от Правилника от 2006 г. С писмо от 22 юли 2011 г. г-н Njume уведомява Minister за тази молба за развод.
- 30 На 21 декември 2011 г. High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Обединеното кралство) постановява междинно решение, според което към тази дата г-н Njume и неговата съпруга се признават за „живеещи разделени от поне две години без прекъсване преди подаването на молбата [за развод]“. На 28 март 2012 г. е постановено окончателно решение.
- 31 След развода г-н Njume иска да запази правото си на пребиваване в Ирландия на основание член 10 от Правилника от 2006 г., с който е транспониран член 13, параграф 2 от Директива 2004/38.
- 32 С решение от 21 септември 2012 г. Minister отказва да признае на г-н Njume право на пребиваване на основание член 10, параграф 2 от този правилник.
- 33 С решение от 12 септември 2013 г. на г-н Njume в съответствие с националното право е издадено подновимо разрешение за пребиваване за период от три години, тоест до 12 септември 2016 г.

Спорът по третото главно производство

- 34 Г-н Алу, който е египетски гражданин, влиза в Ирландия на 14 март 2007 г. с туристическа виза, даваща му право да пребивава в тази държава членка до 14 юни 2007 г. На 12 юли 2007 г. г-н Алу сключва брак с литовска гражданка в посочената държава членка. Той получава карта за пребиваване със задна дата от 21 август 2008г., издадена на основание Правилника от 2006 г. Тази карта е валидна за срок от пет години, тоест до 2 февруари 2013 г.
- 35 Съпругата на г-н Алу работи в Ирландия от 1 май 2004 г. до януари 2009 г., когато загубва работата си поради икономическия застои. Тя получава обезщетение за безработица до юни 2009 г. Съпрузите Алу живеят благодарение на доходите на г-н Алу, докато съпругата му търси работа. През март 2011 г. тя заминава за Обединеното кралство, където работи за кратко.
- 36 С писмо от 14 август 2012 г. г-н Алу уведомява Irish Naturalisation and Immigration Service (ирландската служба за натурализация и имиграция, наричана по-нататък „INIS“), че през шестте месеца, след като съпругата му се е преместила в Лондон (Обединеното кралство), за да работи, те са се разделили. Съпругата на г-н Алу желаела да остане в Лондон, а той не искал да се установи там.
- 37 С писмо от 3 октомври 2012 г. INIS уведомява г-н Алу, че възнамерява да му отнеме разрешението за пребиваване в Ирландия, и го приканва да представи становище.
- 38 С писмо от 15 октомври 2012 г. г-н Алу уведомява INIS, че в Литва е образувано бракоразводно производство и скоро ще бъде постановено решение за развод. Изтъква, че на основание член 13 от Директива 2004/38 има право да пребивава в Ирландия.
- 39 С решение от 12 ноември 2012 г. (наричано по-нататък „спорното решение“) INIS отнема разрешението на г-н Алу за пребиваване в Ирландия. В това решение се посочва по-специално следното:
- „Следва да се отбележи, че [Вашата съпруга] е напуснала територията на страната и отдавна не упражнява тук правата, произтичащи от Договорите за Европейския съюз в съответствие с член 6, параграф 2 [от Правилника от 2006 г.]. Моля да имате предвид, че поради това вече не е налице основанието, на което Ви беше издадено разрешение за пребиваване, доколкото в момента, в който Вашата съпруга, гражданка на Съюза, е престанала да упражнява на територията на страната правата, произтичащи от Договорите за Европейския съюз, е отпаднало Вашето правото, признато с разпоредбите [на Правилника от 2006 г.]. Член 10, параграф 2 [от Правилника от 2006 г.] урежда запазването на правото на пребиваване на лично основание в случай на развод, но като се има предвид, че не сте разведен и че правото Ви на пребиваване е отпаднало, когато [Вашата съпруга] е престанала да упражнява в Ирландия правата, произтичащи от Договорите за Европейския съюз, не бихте могли да запазите това право“.
- 40 След уведомяването му за спорното решение г-н Алу е призован от компетентния имиграционен орган и при явяването му служител на този орган унищожават картата му за пребиваване. Същият служител освен това се свързва с работодателя на г-н Алу, за да попречи на последния да продължи да работи.
- 41 На 10 декември 2012 г. High Court разрешава на г-н Алу да подаде молба за съдебна проверка на спорното решение.
- 42 Това производство приключва с решение от 17 декември 2012 г., с което на г-н Алу е издадено временно разрешение за работа и пребиваване в Ирландия.

- 43 На 12 март 2013 г. литовските власти издават удостоверение за развода между г-н Алу и съпругата му.
- 44 При тези обстоятелства High Court решава да спре трите главни производства и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Когато брак, сключен между гражданин на Съюза и гражданин на трета държава, приключи с развод, постановен след отпътуването на гражданина на Съюза от приемаща държава членка, в която този гражданин е упражнявал предоставените му от Съюза права, и когато се прилагат член 7 и член 13, параграф 2, [първа алинея], буква а) от Директива 2004/38/ЕС, запазва ли впоследствие гражданинът на трета държава право на пребиваване в приемащата държава членка? Ако отговорът е отрицателен, има ли гражданинът на трета държава право на пребиваване в приемащата държава членка в периода от отпътуването на гражданина на ЕС от приемащата държава членка до постановяването на развод?
- 2) Изпълнени ли са изискванията на член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2004/38/ЕС, когато съпругът/съпругата, гражданин на ЕС, твърди, че притежава достатъчни средства по смисъла на член 8, параграф 4 от Директивата отчасти въз основа на средствата на съпруга/съпругата, гражданин на трета държава?
- 3) Ако отговорът на втория въпрос е отрицателен, имат ли лица като жалбоподателите по главните производства съгласно правото на Съюза (извън Директивата) право да работят в приемащата държава членка, за да предоставят или да допринесат за „достатъчно средства“ за целите на член 7 от Директивата?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 45 В настоящото дело става въпрос за трима граждани на трети страни, които след браковете си с гражданки на Съюза пребивават и работят в Ирландия, вследствие на което в съответствие с член 7, параграф 2 от Директива 2004/38 придобиват право на пребиваване в тази държава членка за период между три месеца и пет години в качеството си на съпрузи, придружаващи гражданин на Съюза или присъединяващи се към него в приемащата държава членка.
- 46 В трите главни производства е безспорно, че преди изтичане на този период съпругът — гражданин на Съюза, напуска територията на Ирландия и се установява в друга държава членка, докато съпругът — гражданин на трета страна, остава в Ирландия.
- 47 Също така е безспорно, че известно време след заминаването си съпрузите — граждани на Съюза, подават молби за развод, по които са постановени съдебни решения за прекратяване на браковете между тези граждани на Съюза и съответните граждани на трети страни.

По първия въпрос

- 48 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 13, параграф 2 от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданин на трета страна, който се е развел с гражданин на Съюза след брак, продължил най-малко три години преди започването на процедурата по развод, включително една година в приемащата държава членка, може да запази на основание на тази разпоредба правото си на пребиваване в тази държава членка, когато преди развода съпругът — гражданин на Съюза, е отпътувал от посочената държава членка.

- 49 Ето защо следва да се уточни какви са условията за прилагане на член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, и по-специално дали гражданинът на Съюза — съпруг на гражданина на трета страна, трябва да пребивава в приемащата държава членка в съответствие с член 7, параграф 1 от тази директива до датата на постановяване на решението за развод, за да може гражданинът на трета страна да се позове на член 13, параграф 2 от посочената директива.
- 50 Що се отнася до правото на пребиваване в приемащата държава членка на гражданите на трети страни, които са членове на семейството на гражданин на Съюза, важно е най-напред да се напомни постоянната практика на Съда, според която правата, предоставени на гражданите на трети страни от Директива 2004/38, не са самостоятелни права на тези граждани, а са производни от упражненото от гражданин на Съюза право на свободно движение. Предоставяне на тези производни права се основава на констатацията, че отказът да бъдат признати подобни права би могъл да накърни свободата на движение на гражданина на Съюза, като го разубеди да упражни правата си на влизане и на пребиваване в приемащата държава членка (вж. в този смисъл решение *O. и В.*, C-456/12, EU:C:2014:135, т. 36 и 45, както и цитираната съдебна практика).
- 51 Следва също така да се напомни, че не всички граждани на трети страни черпят от Директива 2004/38 право на влизане и на пребиваване в държава членка, а единствено тези, които по смисъла на член 2, точка 2 от тази директива са „членове на семейството“ на гражданин на Съюза, който е упражнил правото си на свободно движение и се е установил в държава членка, различна от държавата членка, на която е гражданин (решение *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, т. 51 и цитираната съдебна практика).
- 52 Освен това съгласно член 3, параграф 1 от Директива 2004/38, за да може да се ползва от тази директива, членът на семейството трябва да придружава гражданина на Съюза, който отива или пребивава в държава членка, различна от тази, на която е гражданин, или да се присъедини към него (вж. решение *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, т. 61).
- 53 Съгласно член 7 от Директива 2004/38, отнасящ се до правото на пребиваване за повече от три месеца, за да имат членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, право да пребивават в приемащата държава членка, също е необходимо те да „придружават“ гражданина на Съюза или да се „присъединяват“ към него в приемащата държава членка (решение *Metock* и др., C-127/08, EU:C:2008:449, т. 86).
- 54 От практиката на Съда следва, че условието гражданинът на трета страна да придружава гражданина на Съюза или да се присъединява към него, трябва да се схваща не в смисъл, че съпрузите са длъжни да съжителстват под един покрив, а че и двамата трябва да живеят в държавата членка, в която съпругът — гражданин на Съюза, упражнява правото си на свободно движение (вж. в този смисъл решение *Ogieriakhi*, C-244/13, EU:C:2014:2068, т. 39).
- 55 Така гражданите на трети страни, които са членове на семейството на гражданин на Съюза, могат да поддържат, че имат предвиденото в Директива 2004/38 право на пребиваване само в приемащата държава членка, в която пребивава този гражданин, но не и в друга държава членка (вж. в този смисъл решение *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, т. 63 и 64).
- 56 Освен това член 7, параграф 2 от Директива 2004/38 признава на членовете на семейството на гражданин на Съюза, които са граждани на трета страна и придружават гражданина на Съюза или се присъединяват към него в приемащата държава, право на пребиваване за повече от три месеца в тази държава членка, стига самият гражданин на Съюза да отговаря на условията, посочени в член 7, параграф 1, букви а), б) или в) от тази директива.

- 57 Накрая, съгласно член 14, параграф 2 от Директива 2004/38 правото на членовете на семейството на гражданин на Съюза на пребиваване на територията на приемащата държава членка на основание член 7, параграф 2 от тази директива се запазва само ако те отговарят на условията, посочени в тази разпоредба.
- 58 От изложеното следва, че когато гражданин на Съюза, който се намира в положението на съпругите на жалбоподателите в главните производства, напусне приемащата държава членка и се установи в друга държава членка или в трета страна, гражданинът на трета страна, който е съпруг на този гражданин на Съюза, вече не отговаря на необходимите условия, за да има право на пребиваване в приемащата държава членка на основание член 7, параграф 2 от Директива 2004/38. Следва обаче да се прецени дали при тези обстоятелства посоченият съпруг може да поддържа, че има право на пребиваване на основание член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, когато отпътуването на гражданина на Съюза е последвано от развод.
- 59 Съгласно член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 разводът не води до загуба на правото на пребиваване на членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, когато „преди започването на процедурите по развода [...] бракът [...] е продължил[...] най-малко три години, включително една година в приемащата държава членка“.
- 60 Така тази разпоредба отговаря на посочената в съображение 15 от Директивата цел членовете на семейството да бъдат защитени от правна гледна точка в случай на смърт на гражданина на Съюза, развод, анулиране на брак или прекратяване на регистрирано съжителство, като в това отношение се вземат мерки, за да се гарантира, че при такива обстоятелства членовете на семейството, които вече пребивават на територията на приемащата държава членка, запазват правото си на пребиваване изключително на лична основа.
- 61 От обстоятелството, че тази разпоредба споменава, от една страна, „приемащата държава членка“, която е дефинирана в член 2, точка 3 от Директива 2004/38 единствено чрез позоваване на упражняването на правото на свободно движение и пребиваване на гражданина на Съюза, и, от друга страна, „започването на процедур[ата] по развод“ задължително следва, че единственото основание, на което гражданинът на трета страна, който е съпруг на гражданин на Съюза, може да запази правото си на пребиваване, е член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, ако държавата членка, където пребивава този гражданин на трета страна, е „приемащата държава членка“ по смисъла на член 2, точка 3 от Директива 2004/38 към датата на започване на процедурата по развода.
- 62 Случаят обаче не е такъв, когато преди започването на тази процедура гражданинът на Съюза е напуснал държавата членка, където пребивава неговият съпруг, за да се установи в друга държава членка или в трета страна. Всъщност в тази хипотеза производното право на пребиваване на гражданина на трета страна, което той има на основание член 7, параграф 2 от Директива 2004/38, се е прекратило при отпътуването на гражданина на Съюза и следователно не може вече да бъде запазено на основание член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от тази директива.
- 63 От изложеното следва, че ако към датата на започване на процедурата по развод гражданинът на трета страна, който е съпруг на гражданин на Съюза, има право на пребиваване на основание член 7, параграф 2 от Директива 2004/38, това право се запазва на основание член 13, параграф 2, първа алинея, буква а) от тази директива както по време на процедурата, така и след постановяването на развода, стига да са изпълнени условията, предвидени в член 13, параграф 2, втора алинея от посочената директива.

- 64 В случаите, разглеждани в трите главни производства, обаче гражданките на Съюза, съпруги на съответните граждани на трети страни, са напуснали приемащата държава членка и са се установили в други държави членки още преди започването на процедурите по развод.
- 65 От точка 58 от настоящото решение следва, че след отпътуването на съпруга — гражданин на Съюза, съпругът — гражданин на трета страна, вече не отговаря на необходимите условия, за да има право на пребиваване в приемащата държава членка съгласно член 7, параграф 2 от Директива 2004/38.
- 66 При това положение трябва да се приеме, че гражданинът на Съюза, съпруг на гражданина на трета страна, трябва да пребивава в приемащата държава членка в съответствие с член 7, параграф 1 от Директива 2004/38 до датата на започване на процедурата по развода, за да може този гражданин на трета страна да поддържа, че правото му на пребиваване в тази държава членка се е запазило на основание член 13, параграф 2 от тази директива.
- 67 Следователно, както отбелязва генералният адвокат в точка 27 от заключението си, при обстоятелства като разглежданите в главните производства с отпътуването на съпруга — гражданин на Съюза, останалият в приемащата държава съпруг — гражданин на трета страна, загубва правото си на пребиваване. Подадената впоследствие молба за развод не може да доведе до възстановяване на това право, тъй като в член 13 от Директива 2004/38 се говори само за „запазване“ на съществуващо право на пребиваване.
- 68 Това не означава, че при обстоятелства като разглежданите в главните производства не е възможно на основание на националното право, което може да предоставя по-широка закрила, на гражданина на трета страна да бъде разрешено да продължи да пребивава в съответната държава членка (вж. в този смисъл решение Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 60).
- 69 Впрочем в трите случая, разглеждани в главните производства, след развода си жалбоподателите са получили издадени на основание на националното право временни разрешения за пребиваване и работа в Ирландия, по силата на които са могли да продължат да пребивават законно в тази държава членка, като според акта за преюдициално запитване разрешенията по принцип могат да бъдат подновени.
- 70 По изложените по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 13, параграф 2 от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданин на трета страна, който се е развел с гражданин на Съюза след брак, продължил най-малко три години преди започването на процедурата по развод, включително една година в приемащата държава членка, не може да запази на основание на тази разпоредба правото си на пребиваване в тази държава членка, когато преди започването на процедурата по развода съпругът — гражданин на Съюза, е отпътувал от посочената държава членка.

По втория въпрос

- 71 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданинът на Съюза притежава достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел той и членовете на семейството му да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето на пребиваването му, дори когато част от тези средства са от съпруга — гражданин на трета страна.

- 72 От акта за преюдициално запитване е видно, че в трите главни производства е установено, че през определен период преди отпътуването си от приемащата държава членка съпругът — гражданин на Съюза, не е работил в тази държава членка, така че съпругът — гражданин на трета страна, е този, който е издържал семейството благодарение на доходите от дейността, която е извършвал в посочената държава членка.
- 73 От член 7, параграф 1, буква б) и параграф 2 от Директива 2004/38 следва, че независимо от своето гражданство членовете на семейството на гражданин на Съюза, който пребивава на територията на друга държава членка, без да е работник или самостоятелно заето лице в нея, имат право да придружат този гражданин или да се присъединят към него, при условие че той притежава достатъчно средства за себе си и за членовете на своето семейство, както и пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка (решение Ibrahim и Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, т. 28).
- 74 Съдът обаче вече е приел, че изразът „притежават“ достатъчно средства, използван в тази разпоредба, трябва да се тълкува в смисъл, че е достатъчно гражданите на Съюза да имат такива средства на свое разположение и че не се поставят каквито и да било изисквания относно произхода на средствата, които могат да са предоставени в частност от гражданина на трета държава (вж. решение Alokra и Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 75 Всъщност Съдът вече е приел и че тълкуване на условието за достатъчно средства в смисъл, че самото лице трябва да притежава такива средства и не може в това отношение да се ползва от средствата на придружаващ го член на семейството, би добавило към това условие, както то е формулирано в Директива 2004/38, изискване за произхода на средствата, а това би било непропорционална намеса в упражняването на основното право на свободно движение и пребиваване, гарантирано с член 21 ДФЕС, тъй като не е необходимо за постигане на преследваната цел, а именно защита на публичните финанси на държавите членки (вж. в този смисъл решение Zhu и Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, т. 33).
- 76 Следователно обстоятелството, че част от средствата, притежавани от гражданина на Съюза, са средства, получени от съпруга — гражданин на трета страна, от дейността, която той извършва в приемащата държава членка, не е пречка да се приеме за изпълнено условието за достатъчно средства, установено с член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2004/38.
- 77 По изложените по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданинът на Съюза притежава достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел той и членовете на семейството му да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето на пребиваването му, дори когато част от тези средства са от съпруга — гражданин на трета страна.

По третия въпрос

- 78 Предвид отговора на втория въпрос не е необходимо да се отговаря на третия въпрос.

По съдебните разноси

⁷⁹ С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Член 13, параграф 2 от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО, трябва да се тълкува в смисъл, че гражданин на трета страна, който се е развел с гражданин на Съюза след брак, продължил най-малко три години преди започването на процедурата по развод, включително една година в приемащата държава членка, не може да запази на основание на тази разпоредба правото си на пребиваване в тази държава членка, когато преди започването на процедурата по развода съпругът — гражданин на Съюза, е отпътувал от посочената държава членка.
- 2) Член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че гражданинът на Съюза притежава достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел той и членовете на семейството му да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето на пребиваването му, дори когато част от тези средства са от съпруга — гражданин на трета страна.

Подписи